Poliisin määrärahaselvitys

Hallintovaliokunnan kuuleminen 4.3.2022
Poliisijohtaja Stefan Gerkman
Neuvotteleva virkamies Antti Karila

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Poliisin määrärahoja on lisätty

Poliisin määrärahat kääntyivät kasvuun vuonna 2017 ja ovat kasvaneet siitä lähtien. Haasteena on poliisin kustannustason määrärahatasoa nopeampi kasvu.

Nykyisen hallituksen ohjelman mukaan poliisien määrä kasvaa hallituskauden aikana 7500 poliisiin. Lisäysesityksissä on pyritty turvaamaan tämän tavoitteen saavuttaminen ja ylläpito.

Määrärahat tähän varattu jo hallitusohjelman aikaan tehdyssä kehysbudjetissa.

Tästä huolimatta poliisin talousarvio on systemaattisesti ylittänyt kehyksen ja nettokäyttö talousarvion.

Poliisin rahoitusta on jouduttu paikkaamaan lisäbudjeteilla.

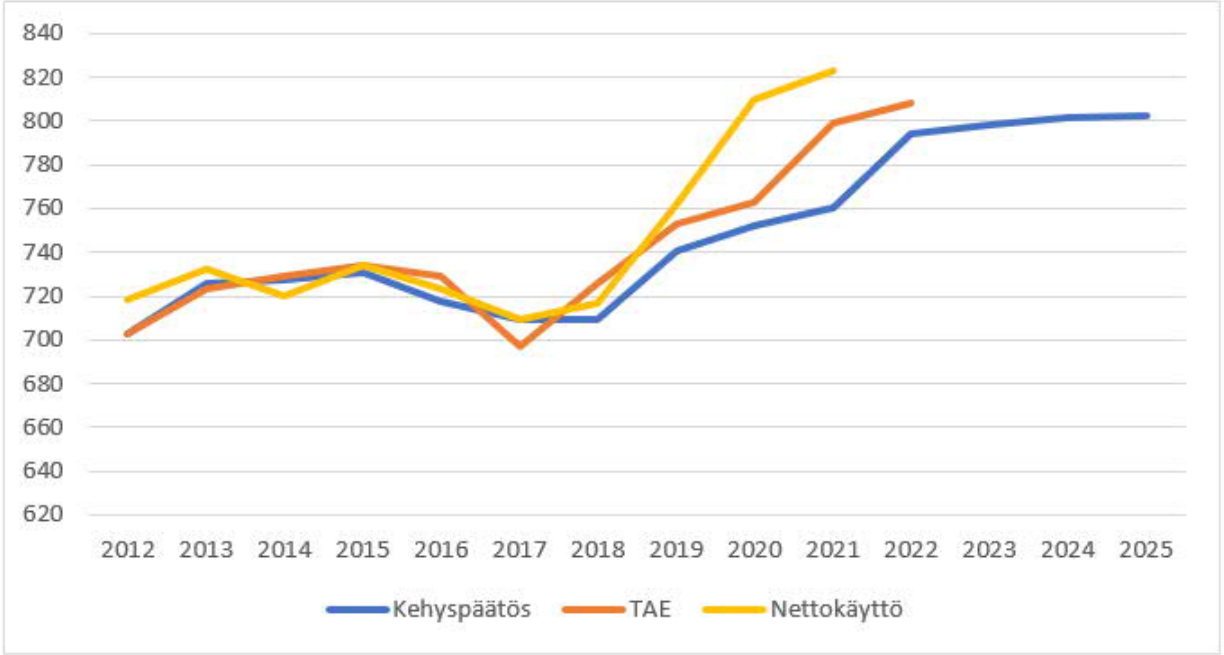

Poliisitoimen menokehitys kehyspäätöksen, talousarvioesityksen ja tilinpäätöksen mukaisen nettokäytön mukaan, miljoonaa euroa. Lähde valtion talousarvioesitykset 2010 – 2022.

Poliisi on työvoimavaltainen palveluala

Valtaosa (n. 70%) poliisin menoista on henkilöstökuluja. Henkilöstökulut ovat kasvaneet maltillisesti poliisien määrän muutosten ja VES korotusten mukaisesti.

Nopeammin ovat kasvaneet ICT ja tilakustannukset.

Poliisien määrä on poliisin budjetissa lähes ainoa joustava erä. Merkittävät talouden sopeuttamistoimet kohdistuisivat väistämättä henkilöstöön. ICT- ja tilakustannusten kasvu on syönyt poliisien määrän lisäämiseen tarkoitettuja määrärahoja.

Yksiköistä Poliisihallituksen menojen kasvu paljon paikallispoliisia suurempaa, mutta selittyy osin toimintojen keskittämisellä.

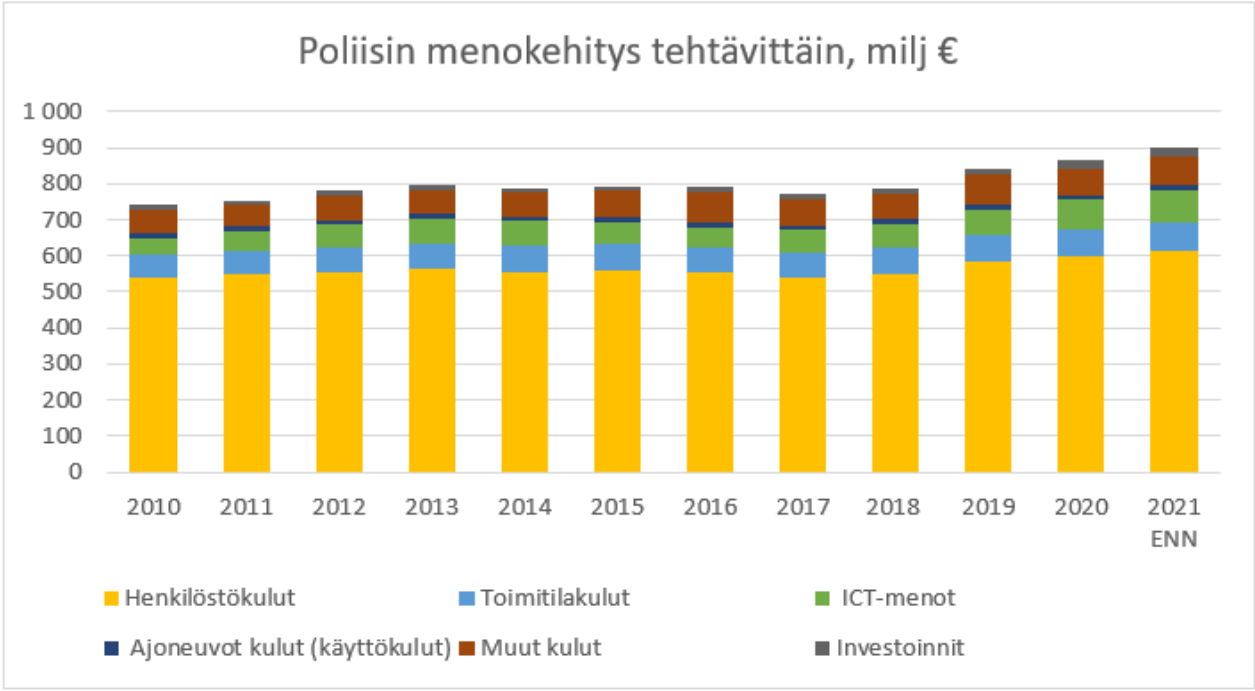

Poliisin menokehitys käyttötarkoituksen mukaan

Poliisin ICT –menot

- Poliisin ICT-menot ovat kasvaneet vuosien 2010 (47 milj. €) ja 2021 (89 milj. €, ennakkotieto) välillä 42 miljoonalla eurolla eli 89 %, Poliisin ICT-investoinneissa on silti vuosien mittaan syntynyt investointivelkaa, joka on yhä kasvussa. ICT-menoista yli 2/3 on palvelujen ostoja VM:n ohjaukseen kuuluvalta palvelukeskus Valtorilta.
- Poliisin ICT-menot olivat vuonna 2020 yhteensä 55,4 miljoonaa euroa, josta merkittävä osa on sisäisten ICT-palvelujen ostot. Vuonna 2020 nuo ostot olivat yhteensä 40,8 miljoonaa euroa, eli 74 % poliisin kaikista ICT-menoista. Ne ovat käytännössä maksuja valtion palvelukeskus Valtorille TUVE- (Valtorin turvallisuusviranomaisille suunnatut toimialariippumattomat palvelut) ja pienessä määrin TORI (Valtorin muille kuin turvallisuusviranomaisille suunnatut toimialariippumattomat palvelut, poliisilla läh. puhelin ja nettipalvelut) -palvelusopimusten maksuja. Poliisin ostot Valtorilta kasvaneet voimakkaasti vuoden 2017 27,3 milj € vuoden 2021 42,8 milj €, eli 56,8 %.
- Poliisin informaatio ja teknologiakeskus (POL IT) henkilöstö on vähäinen (125 henkilöä), rahoitus niukka ja lyhytjänteistä (käytännössä vain vuodeksi kerrallaan), mikä kaikki haittaa ICT-hankkeiden kehitystyötä ja ylläpitoa. Suurin ongelma olemassa olevien järjestelmien ylläpitovelka. Yksittäiset lait aiheuttavat tarpeita luoda uusia tietojärjestelmiä erittäin nopeasti.
- Poliisin tietojärjestelmien kehitystyö on merkittävältä osin auttanut varmistamaan palvelujen toimivuutta. Monia onnistuneita hankkeita, mutta myös epäonnistuneita. Useat hankkeet ovat pitkittyneet.
- Keskittyminen poliisin HTV-määrään on aiheuttamassa sen, että vaikka poliisin henkilöstön määrää onnistuttaisiin lisäämään tavoitteiden mukaisesti, mutta jos se tapahtuu ICT:n, toimitilojen sekä ajoneuvojen ja varusteiden kustannuksella, on vaarana, että poliisin vaikuttavuus on jopa heikompi kuin nykyisin.

Toimitilat ja investoinnit

- Poliisin toimitilamenot ovat kasvaneet kolmanneksella, 20 miljoonalla eurolla vuodesta 2010 (61 milj. €) vuoteen 2021 (81 milj. €, ennakkotieto). Tästä huolimatta poliisin toimitilojen osalta investointivelka on kasvanut, eikä kunnossapitotoimista ole kyetty huolehtimaan riittävästi. Mm. sisäilmaongelmat ovat pahentuneet. Valtaosa toimitiloista vuokrattu valtion liikelaitos Senaatilta.
- Poliisin toimitilojen vuokrat nousseet käytännössä vuodesta 2017 lukien markkinavuokria nopeammin. Syinä tähän ovat olleet Senaatin vuokran määräytymisperusteiden muutos ja kasvava poliisin toimitilojen korjausten määrä sekä uudisrakennushankkeiden myötä tapahtunut vuokrien nousu.
- Poliisihallitus on yhdessä Senaatin kanssa laatinut viiden vuoden investointiohjelman, jossa on otettu huomioon sekä toimitilojen kuntoarvioihin perustuva korjaustarve että turvallisuusluokitusten uudistumisista aiheutuva investointitarve. Sen toteutukseen ei ole riittänyt rahaa.
- Toimitilojen kunnostamiseen ja ajantasaistamiseen tarvittaviin kiinteistöinvestointeihin tarvitaan lähivuosina merkittävää määrärahojen korotusta tai mikäli rahoitusta ei kyetä nostamaan, on toimitiloja karsittava huomattavasti.
- SM päättää toimitilaverkostosta, poliisihallitus tekee vuokrasopimukset, mutta poliisilaitokset maksavat vuokrat. Vuokrien maksu tulisi siirtää poliisihallitukselle.
- Poliisin ajoneuvokannan kunto heikentyi pitkän aikaa, mutta 2020 ja 2021 poliisin ajoneuvokaluston kunnostukseen osoitettu 10 miljoonan euron erillismääräraha kummallekin vuodelle, korjasi tilannetta auttavasti, lähinnä pakettiautorunkoisten partioautojen osalta. Miten käy tulevien vuosien osalta?
- Poliisin hankintojen keskittäminen aloitettiin muuta julkista sektoria myöhemmin, vaikka poliisin ostojen määrä vuonna 2020 oli yhteensä 258,4 miljoonaa euroa, eli noin kolmannes poliisin bruttomenoista. Hankintojen keskittämistä ja ammattimaistamista kannattaa jatkaa ja hankintojen yhtenäistä tietojärjestelmää kehittää.

Poliisin rahoitus on ollut lyhytjännitteistä

Lisäbudjetissa myönnetty rahoitus kattaa vain kuluvan vuoden kustannuksia.

Suuri osa muistakin määrärahalisäyksistä on tilapäisiä, vaikka menot pysyväisluonteisia. Tämä tekee pitkäjännitteisen taloussuunnittelun vaikeaksi.

Korvamerkittyjen määrärahojen osuus on silti suhteellisen pieni lukuun ottamatta poliisimäärän kasvattamiseen osoitettuja rahoja.

Uusien tehtävien aiheuttamien määrärahatarpeiden arvioinnissa kehittämistarvetta. (sekä etukäteisarvioissa että jälkikäteen tehtävissä vaikutusarvioissa)

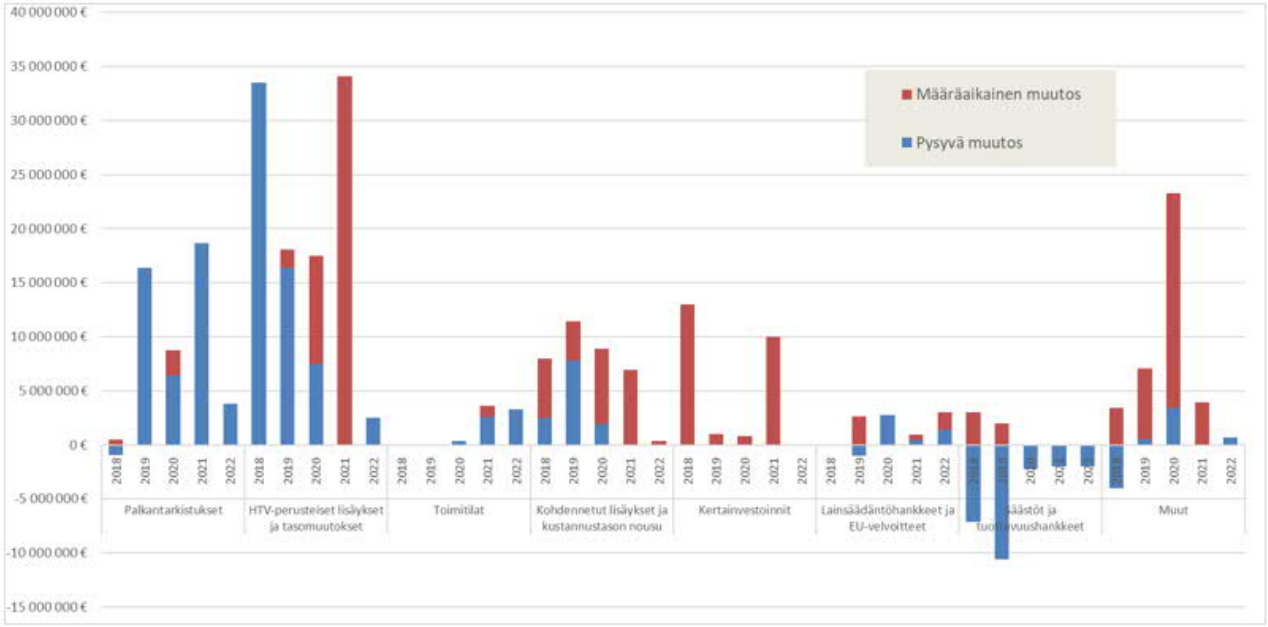

Poliisin määrärahalisäykset 2018 – 2022

Keskeiset ehdotukset:

- Rahoituksen nelijakoperiaatteen toteuttaminen (henkilöstö, tilakustannukset, ict-kulut, ajoneuvot ja muut hankinnat)
- Poliisin talous- ja hallintoasioiden yhteistyöryhmän perustaminen
- Henkilöstö-, ict-, toimitila-, sekä ajoneuvokaluston ja muiden varusteiden kehittäminen. (ml. poliisin kokonais-htv.n tarkastelu)
- Poliisin hallinnon ja tukitoimintojen kehittäminen